

УДК 633.12

ТОПЧІЙ О. В.*, ЧУХЛЕБ С. Л., ШКЛЯР В. Д., БАЛІЦЬКА Л. М.

Український інститут експертизи сортів рослин, м. Київ, вул. Горіхуватський шлях, 15, м. Київ, Україна

*email: otorchiy1992@gmail.com

КОМПЛЕКСНА ОЦІНКА ГОСПОДАРСЬКО-ЦІННИХ ПОКАЗНИКІВ ЯКОСТІ НОВИХ СОРТІВ ГРЕЧКИ ЇСТІВНОЇ ЗАЛЕЖНО ВІД УМОВ ВИРОЩУВАННЯ

Гречка – одна з цінних традиційних круп'яних культур України. Культура має велике господарське значення, оскільки з неї виготовляють крупу і борошно, синтезують лікарські препарати, використовують у тваринництві як корм. Як і більшість круп'яних культур, має конкурентні переваги на продовольчому ринку. Гречана крупа поживна і має високу енергетичну цінність. Жири гречки стійкі проти окиснення: в ядриці міститься значна кількість вітаміну Е, який має антиоксидантні властивості. Тому навіть за тривалого зберігання харчова якість крупи не знижується, що має велике значення для створення продовольчих запасів і визначає гречку як стратегічну культуру.

Тому метою досліджень є комплексне вивчення та оцінювання нових сортів гречки їстівної за основними господарсько-цінними показниками якості залежно від ґрунтово-кліматичної зони.

Польові дослідження здійснювали відповідно до «Методики проведення кваліфікаційної експертизи сортів рослин на придатність для поширення в Україні. Загальна частина», «Методики проведення експертизи сортів рослин групи зернових, круп'яних та зернобобових на придатність до поширення в Україні» впродовж 2019–2023 рр. на дослідних полях філій Українського інституту експертизи сортів рослин (далі – УІЕСР).

Лабораторні дослідження виконували відповідно до «Методики проведення кваліфікаційної експертизи сортів рослин на придатність до поширення в Україні. Методи визначення показників якості продукції рослинництва» в лабораторії показників якості сортів рослин. Визначали вміст білка, плівковість, вихід крупи та крупність ядра.

Основним показником якості гречки їстівної є вміст білка. В середньому за 2019–2023 рр. найвищий вміст білка отримали у 2022 р. в зоні Лісостепу – 17,2% та у 2019 р. в зоні Полісся – 16,2%, найнижчі значення у 2020 р. в зоні Лісостепу – 15,1% та у 2022 р. в зоні Полісся – 14,5%. Порівняно до 2022 р. вміст білка зменшився у 2023 р. на 0,7% в зоні Лісостепу та збільшився на 1,5% в зоні Полісся. В середньому за роки дослідження вміст білка становить 16,1% в зоні Лісостепу та 15,5% – Полісся.

Плівковість зерна гречки їстівної найвища у 2022 р. в зоні Лісостепу – 22,7% та у 2021 р. в зоні Полісся – 23,1%. Найнижчі значення у 2019 р. в зоні Лісостепу – 20,2% та у 2023 р. в зоні Полісся – 21,2%. Порівняно до 2022 року плівковість зменшилась у 2023 р. на 1,3% в зоні Лісостепу та 1,1% – Полісся. В середньому плівковість складає 21,5% – Лісостеп, 21,9% – Полісся (рис. 1).

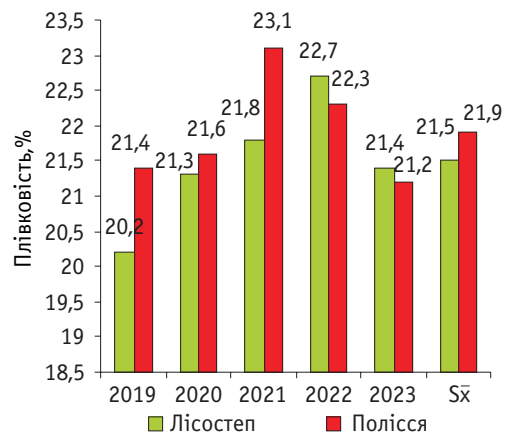
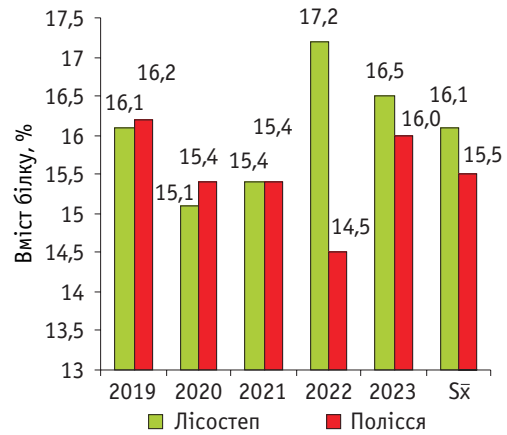

Рисунок 1. Динаміка вмісту білка та плівковості сортів гречки їстівної середнє за 2019–2023 рр.

У середньому за роки досліджень найвищі значення виходу крупи у 2019 та 2023 рр. – 75,5% в зоні Лісостепу та 75,2% у 2023 р. в зоні Полісся. Найнижчі значення отримали у 2022 р. – 73,5% в зоні Лісостепу та 72,4% в зоні Полісся. Крупність ядра найвища у 2023 р. в зонах Лісостепу та Полісся – 52,6 та 55,7% відповідно. Найменші значення отримали у 2020 р. – 29,2 та 30,8%. В середньому крупність ядра гречки їстівної становить 38,2% в обох ґрунтово-кліматичних зонах (рис. 2).

Відповідно до класифікатора показників якості ботанічних таксонів, сорти яких проходять експертизу на придатність до поширення вміст білка в сортах гречки їстівної середній (12,6–15,9%) та високий (>16,0%). Високий вміст білка отримали в зоні Лісостепу у 2022–2023 рр. та у 2019 році в обох ґрунтово-кліматичних зонах. Плівковість середня (20,6–24,9%), лише у 2019 р. в зоні Лісостепу

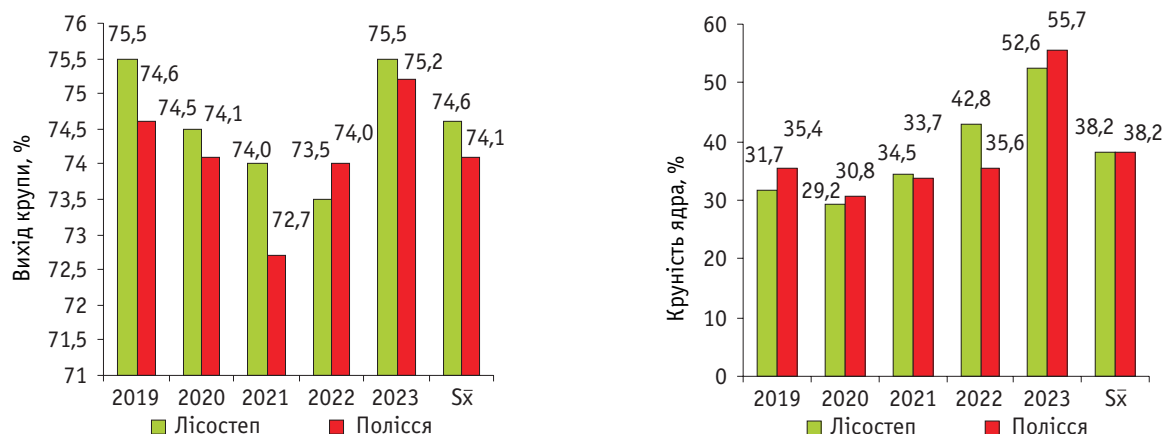

Рисунок 2. Динаміка виходу крупи та крупності ядра сортів гречки середнє за 2019–2023 рр.

степ низька (<20,5%). За показником крупність ядра в більшості маємо середні значення (32,1–55,4%), лише у 2019–2020 рр. в зоні Лісостепу низькі (<32,1%) та у 2023 р. в зоні Полісся високі (>55,5%). Вихід крупи середній (71,1–74,9%) та

високий (>75,0%). Високий у 2019 р. в зоні Лісостепу та у 2023 році в обох ґрунтово-кліматичних зонах.

Ключові слова: гречка їстівна; вміст білка; пшівковість; вихід крупи; крупність ядра.

УДК 633.11

ТОЦЬКИЙ В. М.*, ГЛУЩЕНКО Л. Д.

Полтавська державна сільськогосподарська дослідна станція ім. М. І. Вавилова ІС і АПВ НААН, вул. Шведська, 86, м. Полтава, Україна

*email: totskiyvictor@ukr.net

УРОЖАЙНІСТЬ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ ЗАЛЕЖНО ВІД СОРТОВОГО СКЛАДУ ЗА РІЗНИХ ПОГОДНИХ УМОВ

Пшениця – це основний хлібний злак, який посідає друге місце у світі серед зернових культур. В середньому врожайність зерна у світі становить приблизно 3,6 т/га, у Європі – 5,6 т/га. Середня врожайність пшениці в Україні за останні роки знаходиться на рівні 4,0 т/га, що суттєво відстає від європейського рівня. Підвищення врожайності зерна значною мірою залежить від підбору сортів для вирощування. Серед основних важливих ознак сортів пшениці озимої значне місце посідає їхня пристосованість до несприятливих абіотичних чинників, у тому числі до змін у кліматі.

Тому метою наших досліджень було проведення порівняльної оцінки різних сортів з визначення їх урожайності та адаптивності до наших умов.

Дослідження проводили протягом 2023–2024 рр. на Полтавській державній с.-г. дослідній станції ім. М. І. Вавилова. Предметом дослідження були сорти пшениці озимої різних селекційних установ (Полтавський державний аграрний університет, Інститут рослинництва ім. В. Я. Юр'єва, ННЦ «Інститут землеробства», Селекційно-генетичний інститут НЦНС НААН).

Технологія вирощування зернових культур у досліді загальноприйнята для ґрунтово-кліматичної зони. Попередник – зернобобові культури. Клімат Полтавської області помірно-континентальний з нестійким зволоженням, холодною зимою і жарким, часто сухим літом. Середньо-

багаторічна температура повітря становить 8,0°C, кількість опадів – 519 мм. Погодні умови в роки проведення досліджень відрізнялися, як від середньобагаторічних даних, так і між собою. Сума опадів за період с/г 2023 року склала 758,2 мм, а середня температура повітря – 10,3°C, у 2024 році – 457,5 мм і 11,8°C, відповідно.

За результатами двоохрічних досліджень на урожайність пшениці озимої впливали як погодні умови випробувальних років, так і сортовий склад, його походження. Залежно від даних факторів показники врожайності пшениці озимої змінювалися від 4,30 т/га до 10,74 т/га. В групі сортів Полтавського державного аграрного університету середня врожайність склала 6,85 т/га. Найбільш вагомим результатом серед сортів ПДАУ досягли 'Диканька', 'Соната полтавська', 'Кармелюк', 'Магдалинівка'. В середньому за два роки випробувань врожайність їх знаходилася на рівні 7,91 т/га, 7,62 т/га, 7,37 т/га, 7,10 т/га, відповідно. Однак, якщо аналізувати показники врожайності за роками досліджень, то спостерігається суттєва різниця між ними. Так, у більш сприятливих умовах 2023 року вищевказані сорти мали врожайність 10,74 т/га, 9,59 т/га, 9,61 т/га, 8,30 т/га. Також можна відзначити у цьому році сорти 'Ташань', 'Радивонівка' з урожайністю 9,03 т/га і 8,26 т/га. Зовсім по іншому сорти відреагували на погодні умови 2024 року. Практично всі сорти показали